

LIITE 2

Selvitys kaivoksen lupaprosessien kestoista ja niihin liittyvistä riskeistä

Laatinut Jari Natunen Ympäristöbiokemisti, FT, Suomen luonnonsuojeluliiton erityisasiantuntija, Kansalaisten kaivosvaltuuskunta – MiningWatch Finland ry puheenjohtaja

Leif Ramm-Schmidt, DI, kemia, yrittäjä, erikoisala teollisuuden vaativien jätevesien käsittely

- EU:n esittämä 24 kk:n nopeutettu lupakäsittely aiheuttaisi suuria riskejä kestävästi annetuista luvista.
- Talvivaaran ympäristöonnettomuus vuonna 2012 on esimerkki siitä, mitä voi käydä, kun kaivoksen luvat on annettu nopeasti heikoin tiedoin.
- Talvivaaran nykyinen ympäristölupa on tyypillinen esimerkki tämän hetken kaivoksen luvituksesta. Se jätettiin 30.8.2017, mutta myönnettiin vasta 20.6.2022, viisi vuotta hakemuksen jälkeen. Lupahakemusta jouduttiin täydentämään kymmeniä kertoja.
- On myös huomattava, että keskeiset ympäristöselvitykset, kuten esimerkiksi kaivosjätteiden liukoisuutta mittaava kosteuskammio testi, voivat kestää 20 viikosta useampaan vuoteen. Kenttätestit kestävät kuukausista useaan vuoteen.

Talvivaaran kaivoksen alkuperäinen ympäristölupahakemus jätettiin 10.3.2006, kuulutettiin 31.5.2006 ja hyväksyttiin 29.3.2007¹. **Tässä on ilmeinen esimerkki komission tavoittelemasta nopeasta luvituksesta.** Se on tehty tällä vuosituhanella yhdessä Euroopan vähiten korruptoituneista ja koulutustasoltaan korkeimmista maista. **Valitettavasti lupa hyväksyttiin virheellisin oletuksin kaivoksen vesitaseesta, prosessikemiasta, turvallisuudesta ja ympäristövaikutuksista. Tämä johti vakaviin työterveys- ja työturvallisuusongelmiin ja työntekijän kuolemaan, hallitsemattomaan vesitaseeseen, lukuisiin allasvuotoihin ja laajoihin ympäristövahinkoihin.** Lopulta n. 240 000 kuutiota prosessiliuosta vuoti kipsisakkaaltaalta marraskuussa 2012 kaivoksen ulkopuolelle ja aiheutti yhden Euroopan merkittävimmistä ympäristöonnettomuuksista². Yhtiön tarkastettavana olleet ympäristöluvat hyväksyttiin 2013 (vesipäästöt) ja 2014 (prosessi), mutta valitusten johdosta ne määrättiin määräaikaiseksi jatkuen 31.12.2018 asti³.

Terrafamen (Talvivaaran) kaivoksen nykyisen ympäristö- ja vesitalousluvan hakemus jätettiin oikeuden päätöksen mukaisesti 30.8.2017. Tämä oli kolmas päälupaprosessi kaivoksella ja kaivoksen toiminnasta oli tuolloin lähes 10 vuoden kokemus. Tästä huolimatta lupaprosessi kesti 20.6.2022 asti eli lähes viisi vuotta. Lupahakemusta jouduttiin täydentämään kymmeniä kertoja ja se kuulutettiin täydennysten johdosta kolme kertaa, ensimmäisen kerran 31.12.2018⁴, sitten 19.3.2020 ja 21.4.2021. Ensimmäinen kuulutus käsitti 42 kansiota asiakirjoja ja myöhemmät täydennykset tuhansia sivuja lisää. Asiat olisi pitänyt selvittää ensimmäiseen vuoden 2005 lupaan, jonka asiakirjat käsittivät noin 5 kansiota. Tuolloin lupaviranomaisella oli paineita hyväksyä lupa nopeasti. **Tämä osoittaa, että lupakäsittelyn riittävien asiakirjojen määrittäminen ja täydennystarve huolellisessa luvituksessa kestää pitkään.** Nykyinen lupa myönnettiin

¹ Vuoden 2007 luvanjäätöpäivä, sivu 7, kuulutus sivu 85 <https://ylupa.avi.fi/api/v1/documents/attachment/4704626>

² Talvivaaran vuoto YLE:n katsaus <https://yle.fi/a/3-12671602> Wikipedia Talvivaaran kaivos https://fi.wikipedia.org/wiki/Talvivaaran_kaivos Talvivaara spill 2012-2013 in English: https://www.nuclear-heritage.net/index.php/Talvivaara_mine:_environmental_disaster_in_Finland

³ KHO:n tiedote Terrafamen luvista

2017 https://www.kho.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2017/talvivaaran_kaivoksen_purkuputkisaimaaraaikaisen_ymparistoluvan.html

⁴ Lähes 5 vuotta kestänyt, vuonna 2022 hyväksytty Terrafame-Talvivaaran ympäristölupa <https://ylupa.avi.fi/fi-FI/asia/1413213>

määräaikaisena ehdolla, että uutta ympäristölupaa pitää hakea 31.3.2029 mennessä⁵. Määräaikaisuus johtuu epävarmuudesta luvan perusteissa. Luvassa ei muun muassa käsitellä jätteiden pitkäaikaisia vaikutuksia, mistä aiheutuvat kaivoksen suurimmat ympäristövaikutukset. Luvasta on valitettu Vaasan hallinto-oikeuteen. Terrafamessa tuotettu, yhden auton akkuun riittävä nikkeli tuottaa noin 50 tonnia vaaralliseksi luokiteltua, happoa muodostavaa jätettä. **Kaivoksen jätteet voivat pilata kaksi vesistöaluetta tuhansiksi vuosiksi.** Terrafame-Talvivaara on kooltaan suuri kaivos, mutta kaivosjätteiden suhteen käytännössä kaikissa Suomen metallikaivoksissa on vastaavia, merkittäviä ongelmia johtuen erityisesti kaivannaisjätteiden vaikutuksesta⁶. **Tämä puolestaan johtuu siitä, että jätteitä ei käsitellä kaivannaisjätedirektiivin mukaisesti.**

Kaivoslupien pitkien käsittelyaikojen syynä ovat muun muassa puutteellinen sääntely ja ohjeistus sekä niistä johtuvat virheet yritysten ja viranomaisten toiminnassa. Esimerkkinä tästä on Hannukaisen kaivoshanke Kolarissa, jonka kaivospiirihakemus jätettiin ensimmäisen kerran v. 2010. Lupaprosessi jäi kesken yrityksen konkurssista johtuen. Kaivoslupaa haettiin nykyisen yrityksen, Hannukainen Mining Oy:n, nimissä vuonna 2015. Hallinto-oikeus palautti luvan uudelleen käsiteltäväksi vuonna 2018 johtuen kaivoslupaviranomaisen virheistä. Tämän hetkinen kaivoslupa kuulutettiin 2022, ja se on parhaillaan käsittelyssä, kahdeksan vuotta Hannukainen Mining Oy:n ensimmäisen lupahakemuksen jättämisen jälkeen. **On huomioitava, että lupien viivästykset ovat yksinomaan johtuneet oikeuden toteamista hakemusten puutteista, kaivosyrityksen omista virheistä ja viivytyksistä sekä viranomaisten toimintavirheistä.**

Viisi vuotta kestänyt ympäristölupaprosessi voi myös päättyä lupahakemuksen peruuttamiseen loputtomien täydennysten tehtyä dokumentaatiosta kohtuuttoman sekavan ja prosessista liian pitkän. Näin kävi esimerkiksi Hannukaisen kaivoshankkeen ensimmäiselle ympäristölupahakemukselle. Tämänkin jälkeen uudessa lupaprosessissa konsulttien selvitykset saman kaivoksen vaikutuksista ja suunnitelmista voivat olla virheellisiä ja riittämättömiä⁷. Tällä hetkellä Hannukainen Mining Oy työstää siltä vaadittuja 80 ympäristöluvan täydennystä, jotka tulee toimittaa marraskuun 2023 loppuun mennessä⁸. Yritys on täydentänyt hakemustaan jo kolmen vuoden ajan ja pyytänyt jatkoaikaa lukemattomia kertoja. Hannukaisen ympäristövaikutusten arviointiohjelman (YVA) puutteista on valitettu EU:n vetoomusvaliokuntaan⁹, joka totesi, että YVAssa oli merkittäviä puutteita. **Vetoomusvaliokunta katsoi lisäksi, että on näyttöä siitä, että vastaavia puutteita esiintyy Suomen YVA-prosesseissa yleisesti.** Vetoomusvaliokunnan mukaan asia on tutkittava.

Monikansallisen suuryhtiön vuosia kestänyt YVA voi siis lupaviranomaisen kriittisessä tarkastelussa johtaa mittavaan täydennystarpeeseen. Näin kävi myös Sakatti-yhtiön ainutlaatuisen Viiankiaapa-suon Natura-alueen alle suunnitellun hankkeen kanssa. Ohjelmavaiheen kuulutus oli maaliskuussa 2018. Tällä hetkellä on mielenkiintoista, saako yhtiö täydennysten jälkeen yhteysviranomaisen näkökulmasta aikaan hyväksyttävän YVAN aikaiseksi¹⁰. Sen riittävyys ratkeaa lopullisesti todennäköisten ympäristölupavalitusten jälkeen.

Kaivoksen luvittaminen EU:n kaivannaisjäte- ja vesidirektiivien puitteissa on monimutkainen prosessi. **On myös huomattava, että keskeiset ympäristöselvitykset, kuten esimerkiksi kaivosjätteiden liukoisuutta mittaava kosteuskammio testi, voivat kestää 20 viikosta**

⁵ Lähes 5 vuotta kestänyt, vuonna 2022 hyväksytty Terrafame-Talvivaaran ympäristölupa <https://ylupa.avi.fi/fi-FI/asia/1413213>

⁶ https://www.sll.fi/app/uploads/2022/12/Kaivosja%CC%88teraportti_NatunenSLL_2022.docx-1-1.pdf

⁷ Hannukaisen rautakaivoshankkeen lupaprosessit: <https://yle.fi/a/74-20033325>

⁸ Pohjois-Suomen aluehallintovirasto: Lisäaikahakemus asiassa dnro PSAVI/11154/2021, Hannukaisen kaivoshankkeen ympäristö- ja vesitalouslupa, Kolari

⁹ Petition no. 0757/2022

¹⁰ <https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi/sakatin-monimetalliesiintymän-kaivoshanke-sodankyla>

useampaan vuoteen. Kenttätestit kestävät kuukausista useaan vuoteen.¹¹

Kaivosten lupaprosessien nopeutus tarkoittaa suuria riskejä kestävästi annetuista luvista. Toisaalta se tarkoittaa myös riskejä vapaakauppasopimuksien investointisuojaan oikeudenkäynneistä, jos kaivosyhtiö katsoo, että huolellinen luvitus olisi syrjivää suhteessa EU:ssa valitseviin huonoihin käytäntöihin vesipuitedirektiviin ja kaivannaisjätedirektiivin suhteen. **Lupaprosessien kiihdyttäminen on äärimmäisen vaarallista, kun ottaa huomioon pitkäaikaiset riskit, jotka kaivannaisjätteet aiheuttavat vesistöille ja pohjavedelle.**

¹¹ Kosteuskammiotesti, katso sivu 76 ja kenttätestit taulukko 7 sivu 72,
https://www.researchgate.net/publication/342551910_Suljettujen_ja_hylattujen_kaivannaisjatealueiden_kunnostustarpeen_arviointi